

Muistokirjoitus: Valtio-opin professori Olavi Borg 30.3.1935–26.3.2020**TAPIO RAUNIO
ILKKA RUOSTETSAARI**

Tässä numerossa Politiikka haluaa erityisesti muistaa professori Olavi Borgia kollegoiden muistokirjoituksella.

Olavi Borgin akateeminen ura käynnistyi Helsingin yliopistosta, jossa hän toimi tutkijana 1958–1965 ensin sosiologian, myöhemmin yleisen valtio-opin laitoksella. Hän sai ensimmäisen vakinaisen virkansa, yhteiskuntatieteiden apulaisprofessorin Jyväskylän yliopistosta (1966–1969). Sitä hän ei ehtinyt kauan hoitaa tultuaan nimitetyksi Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden metodologian vt. professoriksi (1966–1969) ja vakinaiseksi professoriksi (1969–72). Pääosan elämäntyöstään Olli – kuten häntä Tampereella yleisesti kutsuttiin – teki Tampereen yliopiston valtio-opin professorina 1973–1998. Ollilla oli keskeinen rooli valtio-opin oppiaineen ja koko Poliitiikan tutkimuksen laitoksen kasvussa ja kehityksessä. Yliopistonsa hallinnossa hän toimi kahdesti yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan dekaanina (1976–1977, 1990–1993) ja vararehtorina (1978–1980, 1993–1996) hoitaen välillä myös rehtorin tehtäviä. Poliitiikan tutkimuksen laitoksen johtajana hän toimi 1985–1988. Ollin luonteelle ominaista kykyä sovitteluun tarvittiin myös valtakunnallisella tasolla korkeakoululaitoksen erilaisissa suunnittelutehtävissä. Hän toimi muun muassa Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan jäsenenä.

Jo opiskeluajoistaan lähtien Olli toteutti professori- ja poliitikkokollegansa Jan-Magnus Janssonin maksimiamia: politiikan tutkija, jolla ei ole kokemusta politiikasta, on kuin kirurgi, jolla ei ole leikkauskokemusta. Olli edisti nykytermein ilmaistuna yliopistoyhteisön yhteiskunnallista vuorovaikutusta akateemisen uransa alusta lähtien. Vaikka Olli oli Maalaisliittoa äänestäneen janakkalalaisen pientilallisen poika, hän omaksui oppikoulukortteerissaan Hämeenlinnassa perheen lääkäri-isän vapaamielisyyden ja stählbergilaisuuden aatteita. Hän oli hyvin aktiivisesti mukana vuonna 1965 tapahtuneessa Suomen Kansanpuolueen ja Vapaamielisten liiton yhdistämisessä Liberaaliseksi Kansanpuolueeksi (LKP). Ollin omin sanoin LKP:n sosiaaliliberaalinen puolueohjelma perustui ratkaisevasti hänen tekemäänsä luonnokseen. Hän tuli valituksi LKP:n kansanedustajaksi Hämeen pohjoisesta vaalipiiristä (1972–1975) ja toimi myös puolueensa varapuheenjohtajana (1970–1975, 1978–1980). Stählbergilaista perustuslaillisuutta Olli toteutti myös käytännössä. Tammikuussa 1973 hän vastusti yhden puoluetoverinsa kanssa presidentti Urho Kekkosen virkakauden jatkamista poikkeuslailla muiden LKP:n kansanedustajien äänestessä lain hyväksymisen puolesta, vaikka varmasti tiesi, ettei se edistäisi hänen poliittista uraansa.

Hän oli Tampereen kaupunginvaltuuston jäsen 1969–2000 ja kaupunginhallituksen jäsen 1986–1988. Ollin laaja-alaisuudesta kertoo se, että hän kykeni uskottavasti yhdistämään akateemisen tutkijan ja poliitikon rooleihin vielä aktiivisen politiikan kommentaattorin roolin. Lista Ollin yliopiston ulkopuolisista luottamustehtävistä on hengästyttävän pitkä. Hän toimi muun

muassa luennoitsijana 1960-luvun alusta lähtien Johtamistaidon opistossa, Liikkeenjohdon instituutissa sekä kaupunkiopistossa ja kunnallisopistossa.

Olli oli myös urheilumies. Hän toimi Manse pesäpallo ry:n puheenjohtajana 1981–1985. Eri-tyisen aktiivisesti hän harrasti ratagolfia edistäen lajin harrastusmahdollisuuksia Tampereella ja kirjoitti kirjan *Ratagolfin kehityksestä kilpaurheiluksi*.

Ollin väitöskirja *Suomen puolueideologiat: Periaateohjelmien sisältöanalyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin* (1964) ja sen jatkotyö *Suomen puolueideologiat* (1969) olivat uraa uurtavia avauksia puoluetutkimuksessa, joihin edelleenkin viitataan alan julkaisuissa. Puolueideologiatutkimus leimasikin pitkän aikaa Ollin tutkijanuraa. Hän julkaisi vielä kokoomateoksen *Puolueiden ohjelmat 1970 ja Liberalismi ja liberaalit puolueet* (1979). Sittemmin Ollin tutkimusintressi siirtyi puolueideologioista vaalimainontaan. Hän pyrki selvittämään, kuinka paljon puolueet käyttivät rahaa vaalimainontaan ja missä määrin vaalimainontaan käytetyn rahamäärän ja vaaleissa saadun äänimäärän välillä oli riippuvuutta. Tämä tutkimusteema on ajankohtainen tänäkin päivänä. Professorikollega Tatu Vanhanen kuvaakin Ollin 60-vuotisjuhlakirjassa osuvasti häntä tutkijana: ”hänen tutkimustyölleen on ollut tunnusomaista sen liittyminen tavalla tai toisella käytännön politiikasta saatuun kokemukseen tai ajankohtaisiin käytännön tarpeisiin”.

Eduskuntakausi 1972–1975 keskeytti useiksi vuosiksi Ollin tieteellisen tuotannon. Eduskuntakokemuksensa perusteella Olli alkoi kiinnostua korporatismista ja työmarkkinajärjestöistä huomattuaan järjestöjen suuren vaikutuksen lainsäädäntöön ja suomalaisen demokratian toimivuuteen. 1980-luvun alussa Olli käynnisti laajimman tutkimusprojektinsa ”Edustuksellisen kansanvallan ja parlamentaarisen demokratian toimivuus Suomessa” (Pardem), joka leimasi koko hänen 1980-luvun tuotantoaan. Lukuisat meistä opiskelijoista ja jatko-opiskelijoista tekivät opinnäytteitään ja tutkimuksiaan tämän projektin siipien suojassa. Järjestöihin kohdistuvan tutkimuksen tueksi hän perusti Järjestötutkimuksen seuran, jonka kautta projektin tutkimushankkeille kanavoitiin ulkopuolista rahoitusta. Myöhemmin Poliitiikan tutkimuksen laitokselle perustettiin Järjestötutkimuksen yksikkö ja järjestötutkimuksen apulaisprofessori. Jälleen keran Olli oli elementissään: järjestötutkimuksia tehtiin tiiviissä vuorovaikutuksessa järjestöjen kanssa ja tutkimuksia hyödynnettiin järjestöjen toiminnan suunnittelussa.

1980-luvun jälkeen Ollin tutkimusintressi kohdistui Vihreään liikkeeseen. Tulevaisuuden tutkimusta hän edisti toimimalla Tulevaisuuden tutkimuksen seuran hallituksessa ja alan jatkokoulutusohjelman tieteellisen johtoryhmän jäsenenä. Eläkevuosina Ollin tuotanto ei hiipunut, vaan painottui muistelmiin. Hän julkaisi erillisinä monografioina nuoruuttaan, akateemista uraansa ja poliittista toimintaansa koskevat muistelmat, joissa yksilön näkökulmasta tarkastellaan Suomen poliittisen historian tärkeitä käännekohtia. Lisäksi Olli toimitti vuonna 2011 julkaistun Poliitiikan tutkimuksen laitoksen historiikin *Ruudusta Raunioon: Valtio-opin ja kansainvälisen politiikan opetus YKK:ssa ja Tampereen yliopistossa 1925–2010*.

Rahoituksen hankkimisessa Pardem-projektin tutkimuksille ja muille tutkimushankkeille Olli oli mestari. Kuvaava esimerkki tästä on se, kun toinen allekirjoittajista maisteriksi valmistuttuaan kyseli töitä laitokselta, kertoi Olli sanoneensa Imatran Voima Oy:n hallintoneuvoston kokouksessa kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosaston ylijohtajalle, että energiakysymyksistä tarvittaisiin yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Ylijohtaja oli kehottanut tekemään asiasta pienen paperin. Tästä käynnistyi ministeriön rahoituksella 5-vuotinen tutkimushanke,

joka johti energiapolitiikkaa koskeneeseen väitöskirjaan. Energiatutkimus on jatkunut Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksessa tähän päivään saakka.

Opettajana Olli oli innostava luennoitsija. Hänen kokemuksensa käytännön politiikasta teki opetuksesta elävää, kun hän yhdisti politiikan teoriaa käytäntöön. Opiskelijoille hän oli helposti lähestyttävä ja aidosti liberaali: hän ei karsastanut mitään opiskelijan esittämää tutkimusteemaa. Väitöskirjojen ohjaajana Olli oli kannustava: kritiikkinsäkin hän osasi esittää siten, että jatko-opiskelija tunsi aina Ollin työhuoneesta poistuessaan saaneensa uusia eväitä hankkeensa edistämiseen. Myös meille työtovereille Olli oli aina valmis tarjoamaan tukeaan ja etsimään ratkaisuja meitä kulloinkin pohdituttaneisiin ongelmiin. Ollin rauhallisesta ja sovittelevasta mutta tarvittaessa myös määrätietoisesta luonteesta oli hyötyä niin työyhteisön solmuja avattaessa kuin puolustettaessa valtio-opin ja politiikan tutkimuksen asemaa Tampereen yliopistossa.

Tatu Vanhasen mukaan Olli oli muistellessaan opiskeluaikaansa ilmaissut kiitollisuutensa siitä, että pääsi mukaan Erik Allardtin johtamaan nuorten sosiologien tutkimusryhmään, jossa vallitsi innostunut eteenpäinmenon ja tekemisen meininki. Opiskeluaikanaan Olli lähti mukaan myös politiikkaan. Olavi Borgin tarina onkin muistutus opiskeluympäristön ja toveripiirin suuresta merkityksestä. Tuossa elämänvaiheessa Olli löysi vaimonsa Anjan, ja he saivat kolme poikaa, joista Sami jatkaa isänsä jalanjäljissä politiikan tutkijana ja politiikan kommentaattorina.

Entiset oppilaat, kollegat ja yhteistyökumppanit muistavat lämmöllä professori Olavi Borgia. Muistokirjoituksen kirjoittajat ovat Olavi Borgin entisiä oppilaita ja Tampereen yliopiston valtio-opin professoreita.

KIRJOITTAJATIEDOT

TAPIO RAUNIO

Professori

Johtamisen ja talouden tiedekunta, valtio-oppi

Tampereen yliopisto

ILKKA RUOSTETSAARI

Professori

Johtamisen ja talouden tiedekunta, valtio-oppi

Tampereen yliopisto